

ธุรกิจกับจริยธรรมไม่เกี่ยวข้องกัน จริงหรือ?

สุภาวดี นัมคณิสสรณ์*

บทนำ

ในแวดวงของธุรกิจนั้นบ่อยครั้งที่เรามักจะเคยได้ยินคำกล่าวที่ว่า ธุรกิจ คือ ธุรกิจ ธุรกิจกับจริยธรรมไปด้วยกันไม่ได้ หรือธุรกิจไม่เกี่ยวข้องกันกับจริยธรรม ซึ่งคำกล่าวนี้น่าจะทำให้เห็นถึงความเชื่อที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับจริยธรรมว่า กิจกรรมทางธุรกิจนั้นอยู่นอกขอบเขตของจริยธรรม ซึ่งความเชื่อดังกล่าวนี้นักคิด เช่น Albret Carr ก็เป็นผู้หนึ่งที่เห็นด้วย ข้ออ้างของ Carr ในการสนับสนุนความเชื่อนี้ เป็นข้ออ้างที่ได้รับการกล่าวถึงเป็นอย่างมาก ซึ่งในบทความนี้จะ

พิจารณาว่าข้ออ้างในการสนับสนุนความเชื่อดังกล่าวนี้น่าจะสามารถยอมรับได้หรือไม่

ธุรกิจเป็นกิจกรรมของการแข่งขัน

ตามทฤษฎีของ Carr ธุรกิจเป็นกิจกรรมที่มีการแข่งขันเป็นหลัก ซึ่งคล้ายกับการเล่นโป๊กเกอร์ วัตถุประสงค์ของการเล่นโป๊กเกอร์นั้นก็เพื่อชัยชนะ ซึ่งตราบดีที่ผู้เล่นยอมรับกฎเกณฑ์ หรือกติกาของเกม (กฎซึ่งแตกต่างจากกฎจริยธรรมที่เน้นความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องกับผู้อื่น) การกระทำของพวกเขาย่อมเป็นสิ่งที่ถูกต้องในรอบของเกม Carr กล่าวว่า

*คณะปรัชญาและศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

“จริยศาสตร์ของเกมโป๊กเกอร์นั้นแตกต่างจากอุดมการณ์ทางจริยศาสตร์ของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ของโลกที่มีอารยธรรม ในการเล่นโป๊กเกอร์ เราจะไม่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ไม่สนใจต่อการอ้างความเป็นเพื่อน มีแต่การลวงและปิดซ่อนด้วยการใช้เล่ห์ของความได้เปรียบ ซึ่งเป็นสิ่งที่ตั้งใจจะกระทำความดีและการเปิดใจกว้างจึงไม่ใช่เป็นเรื่องที่สำคัญในเวลาลเล่นโป๊กเกอร์ แต่ก็ไม่มีใครคิดว่า การกระทำดังกล่าวเป็นเรื่องผิด เพราะมาตรฐานวัดความถูกต้องที่ใช้ในการเล่นโป๊กเกอร์ แตกต่างจากประเพณีทางศีลธรรมของสังคมของเรา

การที่นักธุรกิจส่วนใหญ่ให้ความสนใจต่อจริยธรรมในชีวิตส่วนตัวนั้น ทุกคนค่อนข้างจะเห็นด้วย แต่จุดของข้าพเจ้าอยู่ที่ว่า ในชีวิตการทำงาน พวกเขาไม่เป็นพลเมืองอีกต่อไป แต่พวกเขากลับเป็นเหมือนผู้เล่นเกม ซึ่งจะได้รับการชี้นำจากมาตรฐานวัดที่ค่อนข้างต่างกันออกไป” (Carr 1968 : 119)

นอกจากนี้ Carr ยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า

“เรามีชีวิตอยู่ในสังคมที่อาจจะเป็นสังคมที่มีการแข่งขันที่รุนแรงที่สุดก็ได้ ขนบประเพณีของเราส่งเสริมความก้าวร้าวระดับสูงในความพยายามของแต่ละบุคคลเพื่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ ธุรกิจเป็นสังคมที่มีการแข่งขันเป็นหลัก และได้ถูกจัดเป็นจารีตของกลยุทธ์การเล่นกฎ พื้นฐานของการเล่นเกมได้ถูกตั้งขึ้นโดยทางรัฐบาลซึ่งพยายามค้นหาและลงโทษ การฉ้อโกงทางธุรกิจ แต่ตราบไคที่บริษัทไม่ละเมิด

กฎ หรือกติกาที่กฎหมายกำหนด บริษัทย่อมมีสิทธิในการสร้างกลยุทธ์ขึ้นโดยไม่ต้องคำนึงถึงสิ่งใดนอกจาก ผลกำไร” (Carr 1968 : 145 - 146)

ธุรกิจกับเกมโป๊กเกอร์ : การอ้างเหตุผลเปรียบเทียบกับของ Carr

จากทฤษฎีของ Carr ดังกล่าวนี้อาจมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาก็คือ การที่ Carr เปรียบเทียบการดำเนินธุรกิจเหมือนกับการเล่นโป๊กเกอร์ เกมโป๊กเกอร์กับการดำเนินธุรกิจนั้นสามารถเปรียบเทียบกันได้ในบางแง่แต่ไม่ใช่ทั้งหมด เพราะโป๊กเกอร์เป็นเกมที่มีกฎเกณฑ์และกติกาในการเล่นของโป๊กเกอร์ ในขณะที่เล่นเกมนี้ ผู้เล่นเกมจะต้องละทิ้งความสัมพันธ์ของบุคคลที่เป็นอยู่ออกไปชั่วคราว ในการแข่งขันเพื่อนจะกลายเป็นฝ่ายตรงกันข้ามทันที เพราะจุดมุ่งหมายของการแข่งขันก็คือ เพื่อเอาชนะฝ่ายตรงข้ามให้ได้ แต่ในการดำเนินธุรกิจนั้น เราจะไม่สามารถละทิ้งหรือเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในชีวิตของเราได้เหมือนการเล่นโป๊กเกอร์

ในการเล่นโป๊กเกอร์นั้น ผู้เล่นหรือผู้แข่งขันทั้งหมดจะเข้าร่วมเล่นในเกมนี้ด้วยความสมัครใจ แต่ในการแข่งขันทางธุรกิจ ผู้ที่เข้ามาร่วมในกิจกรรมทางธุรกิจ บางกลุ่มจะเข้ามาด้วยความไม่เต็มใจหรือโดยไม่รู้ตัว แต่พวกเขาต้องเข้ามาเพราะมนุษย์ทุกคนต้องเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจและพวกเขาก็

ไม่สามารถจะออกจากการแข่งขันได้ แม้ว่าพวกเขาจะไม่อยากเข้ามามีส่วนร่วม หรือได้รับผลกระทบจากการแข่งขันนี้ และเมื่อมีการแข่งขันทางธุรกิจเกิดขึ้น บุคคลกลุ่มดังกล่าวนี้ก็จะได้รับผลกระทบจากการแข่งขันนี้ด้วย ตัวอย่างเช่น เมื่อนักธุรกิจสองฝ่ายแข่งขันกันทางธุรกิจ ฝ่ายที่ชนะได้รับช่วงในการบริหารกิจการในบริษัทแทนฝ่ายที่พ่ายแพ้ และเมื่อรับช่วงในการบริหารงานไปแล้ว ฝ่ายที่ชนะมีความประสงค์จะปลดคนงานที่เคยทำงานอยู่ก่อนแล้วออกทั้งหมด ในกรณีนี้ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแข่งขันในครั้งนี้คือ คนงาน ผู้บริสุทธ์เป็นจำนวนมาก ซึ่งไม่ได้มีส่วนเข้าร่วมในการแข่งขันครั้งนี้เลย นอกจากนี้ในส่วนของผู้บริโภคก็อาจจะได้รับผลกระทบจากการแข่งขันทางธุรกิจได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น เพื่อเอาชนะบริษัทคู่แข่ง บางบริษัทจึงต้องใช้การโฆษณาอย่างหนักเพื่อให้สินค้าหรือบริการของตนเป็นที่รู้จักของผู้บริโภคให้มากกว่าบริษัทคู่แข่ง ในการโฆษณานี้บริษัทต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก ดังนั้นผลกระทบที่ผู้บริโภคจะได้รับจากการแข่งขันครั้งนี้ ก็คือ การต้องซื้อสินค้าหรือบริการในราคาที่สูงเกินความจำเป็น

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การดำเนินธุรกิจกับการเล่นโป๊กเกอร์นั้นจะมีลักษณะที่เหมือนกันเพียงประการเดียว กล่าวคือ การดำเนินธุรกิจและการเล่นโป๊กเกอร์เป็นกิจกรรมของการแข่งขัน แต่ผู้ที่ถูกกระทบจากการแข่งขัน มิได้ต้องการจะเข้าร่วมในเกมนี้ด้วยเลย ตรงจุดนี้เองที่ธุรกิจมีอาจจะใช้กฎของ “โป๊กเกอร์” ของตนเองเท่านั้น

ความสำคัญของการอ้างเหตุผลเปรียบเทียบกับ Carr นั้นอยู่ตรงที่ Carr ใช้การเปรียบเทียบนี้เพื่อเป็นข้ออ้างในการสนับสนุนทฤษฎีที่ว่า ธุรกิจกับจริยธรรมเป็นสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกัน จริยธรรมเป็นเรื่องของชีวิตส่วนตัว จึงไม่เหมาะที่จะใช้ในการดำเนินธุรกิจ เพราะธุรกิจจะมีกฎเกณฑ์สำหรับธุรกิจเอง ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่แตกต่างจากกฎเกณฑ์ทางจริยธรรมที่ใช้ในสังคมทั่วไป เมื่อกิจกรรมทางธุรกิจเป็นกิจกรรมที่อยู่นอกกรอบจริยธรรม เราจะใช้หลักจริยธรรมมาตัดสินความถูกต้องทางธุรกิจไม่ได้ ต้องใช้กฎหมายและหลักธุรกิจมาตัดสินเท่านั้น

ทฤษฎีดังกล่าวของ Carr นั้น ผู้เขียนไม่เห็นด้วย ดังเหตุผลที่ได้ยกไปแล้ว และเพราะโดยความเป็นจริงแล้วธุรกิจไม่ใช่เกม ดังที่ Carr เปรียบเทียบ แต่ธุรกิจเป็นสถาบันทางเศรษฐกิจที่สำคัญของสังคม เป็นส่วนหนึ่งของสังคมอีกทั้งนักธุรกิจเองก็เป็นสมาชิกของสังคมด้วย กิจกรรมทางธุรกิจก็ควรจะต้องดำเนินไปภายใต้กรอบจริยธรรมเหมือนกิจกรรมอื่น ๆ ของมนุษย์เช่นเดียวกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับจริยธรรม

เนื่องจากธุรกิจมีหน้าที่ในการผลิตและการกระจายสินค้า ตลอดจนบริการไปสู่ประชาชน ธุรกิจจึงมีความสัมพันธ์กับฝ่ายต่าง ๆ ในสังคม ดังที่ Bowie (1990 : 41) ได้แสดงไว้ดังนี้

1. ลูกค้า ผู้บริโภค หรือผู้รับบริการ
(Customer)

2. พนักงานหรือลูกจ้าง (Employees)

3. ผู้ถือหุ้น (Shareholders)

4. องค์กรของรัฐ (Government)

5. คู่แข่งขัน หรือ
ผู้ประกอบการคนอื่น ๆ
(Other Business)

6. สิ่งแวดล้อม
(Environment)

จากความสัมพันธ์
ดังกล่าวนี้ ได้ก่อให้เกิด
พันธะทางศีลธรรม (Moral
obligation) ยกตัวอย่าง
เช่น ในฐานะที่ธุรกิจทำ
หน้าที่ เป็น ผู้ ผลิต
ผู้จำหน่ายสินค้าและให้
บริการแก่ผู้บริโภค จะ
ต้องให้ความเป็นธรรม
ต่อผู้บริโภคโดยไม่เอา
เปรียบทั้งทางด้านปริมาณ
คุณภาพ และราคา
ตลอดจนการเปิดเผย

ข้อมูลที่ถูกต้องและไม่ปิดบัง เพื่อให้เกิดความ
พอใจแก่ผู้บริโภคอย่างแท้จริง และถ้าหากมี
การโฆษณา ก็จะต้องให้ข้อมูลที่จริงโดยตรง
เกี่ยวกับสินค้านั้น เช่น เครื่องดื่มเกลือแร่จะ
ต้องบอกว่าดื่มอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับสภาพ

ร่างกาย ในฐานะของนายจ้าง ผู้ประกอบธุรกิจ
จะต้องให้ความยุติธรรมแก่พนักงานหรือลูกจ้าง
โดยให้ค่าตอบแทน และผลประโยชน์แก่
พนักงานอย่างถูกต้องและเป็นธรรม รวมทั้งให้
การส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่
การงาน และความรับผิดชอบที่ดีขึ้น ใน
ส่วนของผู้ถือหุ้นนั้น ผู้ประกอบธุรกิจจะต้อง

มีความซื่อสัตย์ต่อผู้ถือ
หุ้น โดยให้กำไรตอบแทน
จากการลงทุนในรูปของ
เงินปันผลในอัตราที่เที่ยง
ธรรม และเมื่อต้องม
ีการแข่งขันกับคู่แข่งขัน
หรือผู้ประกอบการ
ประเภทเดียวกัน ก็จ
จะต้องแข่งขันในเชิงการค้า
ที่เสมอภาคและเป็น
ธรรมตามกฎหมายและ
ธรรมเนียมปฏิบัติทาง
ธุรกิจ ในส่วนขององค์กร
ของรัฐหรือหน่วยราชการ
นั้น ผู้ประกอบธุรกิจจะ
ต้องทำตามข้อบังคับของ
กฎหมาย เช่น จะต้อง
ชำระภาษีให้ครบถ้วนและ
ตามกำหนดเวลา ให้

การที่นักธุรกิจส่วน
ใหญ่ให้ความสนใจ
ต่อจริยธรรมใน
ชีวิตตัวนั้น ทุกคน
ค่อนข้างจะเห็นด้วย
แต่...ในชีวิตการ
ทำงาน พวกเขา
ไม่เป็นพลเมืองอีก
ต่อไป แต่พวกเขา
เป็นเหมือนผู้เล่น
เกม ซึ่งจะได้รับ
การชี้ นำ จาก
มาตรฐานวัดที่
ค่อนข้างต่างกัน
ออกไป

ความร่วมมือกับหน่วยราชการในการทำตาม
หน้าที่ของพลเมืองดี นอกจากนี้การดำเนิน
ธุรกิจยังมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งโดย
ทางตรงและโดยอ้อมโดยตรง คือเป็นการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นวัตถุดิบในกระบวนการ

การผลิต และโดยอ้อมคือ ก่อให้เกิดปัญหา ภาวะมลพิษ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม ธุรกิจจึงต้องมีบทบาทในการ จัดการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้วย การมี นโยบายด้านการจัดการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการควบคุมการกำจัดของเสียที่เกิดจาก กระบวนการผลิตก่อนปล่อยลงสู่สิ่งแวดล้อมที่ อยู่โดยรอบธุรกิจ

จะเห็นได้ว่า ธุรกิจนั้นมีความสัมพันธ์ และเกี่ยวข้องกับหลาย ๆ ฝ่ายในสังคม เมื่อ ธุรกิจมีความเกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายดังได้กล่าว มาแล้ว ดังนั้น การดำเนินธุรกิจจึงต้องมีผล กระทบต่อหลาย ๆ ฝ่ายที่ธุรกิจเข้าไปเกี่ยวข้อง และเมื่อการดำเนินธุรกิจเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ จึงอาจจะเป็นสิ่งที่ถูก หรือผิดจริยธรรมก็ได้

การตัดสินใจทางธุรกิจไม่สามารถ เลี่ยงการตัดสินใจทางจริยธรรมได้

ธุรกิจระบบตลาดมิใช่จะดำเนินไปโดย ปราศจากการตัดสินใจทางจริยธรรมของมนุษย์ เพราะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจมี ความเกี่ยวพันและมีผลกระทบต่อทั้งมนุษย์และ สิ่งแวดล้อม การตัดสินใจทางเศรษฐกิจอย่าง หนึ่งจึงมีผลกระทบหลายอย่างตามมาเป็นลูกโซ่ และผลที่เกิดขึ้นตามมาก็มีทั้งผลดีและผลเสีย เราจึงต้องตัดสินใจว่าจะเลือกอะไร จะให้ค่าอะไร มากกว่าอะไร เช่น การสร้างเขื่อนเพื่อผลิต กระแสไฟฟ้าพลังน้ำป้อนให้โรงงานอุตสาหกรรม

มีไฟฟ้าราคาถูกใช้เพื่อขยายการผลิต เพื่อการ ส่งออกและการจ้างงานภาคอุตสาหกรรม เรา ก็ต้องสูญเสียพื้นที่ป่าไม้จำนวนมหาศาลที่จะถูก น้ำท่วม พืชพันธุ์พื้นเมืองและสัตว์ป่าจำนวน มากที่ปรับตัวไม่ได้จะสูญพันธุ์ไป คนในพื้นที่ จำนวนมากจะต้องสูญเสียที่ดินในการประกอบ อาชีพ และพลัดพรากจากถิ่นที่เกิดและตาย ของบรรพบุรุษของตน การตัดสินใจดังกล่าวนี้ ไม่สามารถใช้หลักการวิเคราะห์ต้นทุนและ ผลตอบแทน (Cost-benefit analysis) มาช่วย ตัดสินใจได้โดยง่าย การตัดสินใจว่าจะสร้าง เขื่อนดังกล่าวหรือไม่จึงไม่ใช่การตัดสินใจทาง เศรษฐกิจอย่างเดียวโดยไม่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม หรือความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อสภาพแวดล้อม และต่อมนุษย์ การตัดสินใจทางเศรษฐกิจ และ ธุรกิจไม่ว่าจะในระดับชาติ หรือระดับบริษัท จึงเสี่ยงการตัดสินใจทางจริยธรรมไม่พ้น

อาจมีความพยายามแปรค่าของปัจจัย ที่เกี่ยวข้องออกมาเป็นเงิน เช่น จำนวนกระแส ไฟฟ้าที่ผลิตได้ การจ้างงานที่เพิ่มขึ้น จำนวน ป่าไม้และพันธุ์พืชสัตว์ที่เสียไป ความทุกข์ยาก จากการพลัดพรากจากถิ่นที่เกิด และการ สูญเสียที่ทำกิน เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบ ผลได้และผลเสียออกมาเป็นตัวเลขได้ แต่การ พยายามแปรค่าของสิ่งต่าง ๆ ออกมาเป็นเงิน หรือตัวเลข บางอย่างยากที่จะประเมินค่าออก มาในรูปของตัวเงินหรือตัวเลขได้ เช่น ค่าของ ต้นไม้มีชีวิต (Standing tree) ซึ่งไม่สามารถจะ ตีราคาเท่ากับค่าของไม้แปรรูปได้ ทั้งนี้เนื่องจาก ว่าต้นไม้ที่มีชีวิตนั้น มีประโยชน์อย่างอื่นใน

ฐานะที่เป็นปัจจัยหรือตัวแปรตัวหนึ่งในระบบนิเวศน์ เนื่องจากความสัมพันธ์และประโยชน์ซึ่งเอื้ออำนวยต่อสิ่งอื่นในระบบนิเวศน์นั้น นอกจากนี้สัตว์ที่สูญพันธุ์ไป ความทุกข์ยากของคนที่ต้องพลัดพรากจากถิ่นที่เกิดจะตีค่าเป็นเงิน

เท่าไร ซึ่งถ้าสามารถตีค่าออกมาได้จริง ก็ยังคงเป็นการตัดสินใจทางจริยธรรมอยู่นั่นเอง เพราะต้องตัดสินใจอะไรสำคัญกว่าอะไร อะไรมีค่ามากกว่าอะไร เนื่องจากจริยธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์ทางด้านคุณค่า การถกเถียงกันเรื่องคุณค่า คือการแสวงหาเป้าหมายอันพึงประสงค์ การที่จะตัดสินใจอะไรสำคัญกว่าอะไร อะไรมีค่ามากกว่าอะไรนั้น จะขึ้นอยู่กับว่าเรามี

ทฤษฎีว่าอะไรคือสิ่งที่น่าพึงปรารถนาที่สุด สำหรับชีวิต บางกลุ่มถือว่า ความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต บางกลุ่มถือว่า ความสุขมิใช่สิ่งที่สำคัญที่สุด แต่เป็นสิ่งที่อื่น เช่น ปัญญา การหลุดพ้นจากความต้องการ เพื่อให้เกิดความสงบเป็นสิ่งที่ดีที่สุดใน

มาป้อนให้โรงงานอุตสาหกรรมก็เช่นกัน การตัดสินใจครั้งนี้จึงขึ้นอยู่กับว่า ระหว่างประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับคุณค่าของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม นักธุรกิจเห็นว่าสิ่งใดมีคุณค่ามากกว่ากัน

การดำเนินธุรกิจกับการเล่นโป๊กเกอร์นั้นจะมีลักษณะที่เหมือนกันเพียงประการเดียว กล่าวคือ การดำเนินธุรกิจและการเล่นโป๊กเกอร์เป็นกิจกรรมของการแข่งขัน แต่ผู้ที่ถูกกระหนาบจากการแข่งขันมิได้ต้องการจะเข้าร่วมในเกมนี้ด้วยเลย ตรงจุดนี้เองที่ธุรกิจมีอาจจะใช้กฎหมาย “โป๊กเกอร์” ของตนเอง

ในการดำเนินงาน

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า

ธุรกิจระบบตลาดมิใช่จะดำเนินไปโดยปราศจากการตัดสินใจทางจริยธรรมของมนุษย์

นอกจากนี้การดำเนินธุรกิจในแต่ละวันเราก็จะพบว่า การมีจริยธรรมหรือไม่มีจริยธรรมจะสะท้อนออกมาในทุกกิจกรรมที่ต้องมีการตัดสินใจ Laura L. Nash ได้รวบรวมพฤติกรรมของการขาดจริยธรรมที่เกิดขึ้นในวงการธุรกิจไว้ดังต่อไปนี้

1. การประกอบธุรกิจด้วยความโลภ

2. ปกปิดและให้ภาพตลาดเคลื่อนจากที่เป็นจริงในรายงาน หรือ

3. ให้ความเท็จหรือความจริงที่ตลาดเคลื่อนเกี่ยวกับสรรพคุณของสินค้าและบริการ

4. ไม่ทำตามสัญญาหรือข้อตกลงที่ได้เจรจาไปแล้ว

5. ผลิตสินค้า บริการที่มีคุณภาพต่ำโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้ใช้สินค้า หรือผู้ใช้บริการ

6. บังคับให้ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้มีอำนาจ แม้ว่าคำสั่งนั้นจะผิดจริยธรรมหรือไม่เป็นธรรมต่อผู้อื่น

7. กำหนดราคาสินค้า บริการที่ให้ประโยชน์แก่บริษัทเกินความเหมาะสม

8. กดขี่ไม่ให้สิทธิพื้นฐานแก่ผู้ร่วมงาน อันได้แก่ เสรีภาพในการพูด การเลือกและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

9. ดำเนินการผลิตสินค้าที่สร้างมลภาวะต่อสภาพแวดล้อม

10. ไม่ได้ตอบแทนลูกจ้างในสัดส่วนที่สอดคล้องกับประโยชน์ที่ได้รับจากลูกจ้าง

11. ไม่ได้คงสภาพแวดล้อมให้เหมือนเดิมหรือเพิ่มคุณค่าให้แก่สภาพแวดล้อมหลังจากได้ใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อม

12. ระบุข้อเด่นของงาน โครงการที่ผิดจากความเป็นจริง เพื่อต้องการการสนับสนุน หรือการยอมรับ

13. เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนสถานภาพ ด้วยวิธีการที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแสดงความสามารถในการทำงานในหน้าที่

14. ไม่ยอมรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อลูกจ้างหรือบุคคลอื่น ทั้งโดยเจตนาหรือไม่เจตนา

15. ดำเนินการบางอย่างหรือให้ความร่วมมือให้มีกิจกรรมบางอย่างเกิดขึ้น โดยที่ไม่เป็นประโยชน์หรือทำให้บริษัทต้องสูญเสียทั้งเวลาและเงินทอง (Nash 1990 : 8 – 10)

พฤติกรรมที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในบริษัท 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบข้อปฏิบัติที่บังคับใช้กับกิจกรรมทางธุรกิจในด้านต่าง ๆ

2. พฤติกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเลือกปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย แต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลอื่นในฐานะลูกค้า ลูกจ้าง คู่ค้า และในฐานะอื่น ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและการซื้อขาย

3. พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเน้นหรือการไม่เน้นความสำคัญของประโยชน์ส่วนตนเหนือประโยชน์ของบริษัทที่ตนทำงานให้ หรือของบุคคลอื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน หรือที่อยู่นอกบริษัท (Nash 1990 : 5 – 6)

การตัดสินใจในธุรกิจประจำวันของนักธุรกิจหรือผู้ที่ทำงานในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจในด้านต่าง ๆ จะมีความเกี่ยวข้องกับ

การตัดสินใจใน 3 บริบท ข้างต้นนี้ตลอดเวลา
ดังนั้น โอกาสของพฤติกรรมในวงการธุรกิจที่
จะต้องเกี่ยวข้องกับจริยธรรมจึงมีอยู่เสมอ

ธุรกิจไม่เพียงแต่ต้องปฏิบัติตาม กฎหมายเท่านั้นแต่ยังต้องปฏิบัติ ตามหลักจริยธรรมด้วย

พฤติกรรมที่เกิดขึ้นใน 3 บริบทข้างต้นนี้
แม้จะมีบางพฤติกรรมที่เป็นสิ่งที่ไม่ผิดกฎหมาย

แต่ก็ทำให้คนส่วนใหญ่
เดือดร้อนไม่เป็นธรรม
ต่อคนบางคน หรือเป็น
การละเมิดสิทธิของเขา
จึงเป็นสิ่งที่ผิดจริยธรรม
เช่น กดขี่ไม่ให้สิทธิ
พื้นฐานแก่ผู้ร่วมงาน
ไม่ได้คงสภาพแวดล้อม
ให้เหมือนเดิมหรือเพิ่ม
คุณค่าให้แก่สภาพแวดล้อม

หลังจากได้ใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อม
 ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันให้เห็นว่า
การกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ได้
หมายความว่า เป็นการกระทำที่ถูกต้องตามหลัก
จริยธรรมเสมอไป เพราะบางครั้งกฎหมายก็ยัง
เอื้อมมือไปควบคุมไม่ถึงหรือการกระทำที่ผิด
จริยธรรมบางอย่าง ก็อาจไม่จำเป็นหรือไม่ควร
ต้องออกกฎหมายห้ามด้วยเหตุผลหลายประการ
เช่น บางกรณีควรปล่อยให้เป็นเรื่องของ
คุณธรรมส่วนบุคคล หรือบางกรณีก็เป็นเหตุผล

นักธุรกิจที่ประกอบ
ธุรกิจอย่างถูกต้อง
ตามกฎหมายแล้ว
ก็ยังสามารถทำสิ่งที่ผิด
จริยธรรมและทำ
สิ่งที่เป็นผลร้ายต่อ
สังคมได้

ความจำเป็นในทางปฏิบัติที่การบังคับโดย
กฎหมายทำได้ยาก หรือได้ผลน้อยจนไม่คุ้ม
เพราะเจ้าพนักงานของรัฐมีจำนวนไม่พอที่จะ
เข้ามาตรวจตรา เป็นต้น ดังนั้นการออก
กฎหมายห้าม ย่อมเป็นการยากลำบากในการ
บังคับใช้ให้ได้ผล จึงปล่อยให้เป็นเรื่องของ
จริยธรรมของบุคคล นอกจากนี้ บางสิ่งที่
กฎหมายยอมให้ทำได้ก็ยังคงอาจเป็นสิ่งที่ผิด
จริยธรรมได้เช่นกัน เช่น สมัยหนึ่งที่กฎหมาย
ยอมให้มีการขายคนเป็นทาสได้ แต่ก็ไม่ได้
ทำให้ธุรกิจค้าทาสหรือการใช้แรงงานทาสเป็น

สิ่งถูกจริยธรรม หรือ
ในปัจจุบันนี้จะมีสินค้า
บางอย่างซึ่งผลิตจากวัตถุ
ที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค
แต่จะอยู่ในปริมาณที่น้อย
จนไม่สามารถพิสูจน์ได้
อย่างแน่ชัดว่าสินค้านั้น
เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค
จริง ๆ จึงยังได้รับอนุญาต
ให้จำหน่ายสินค้านั้นได้

ต่อไป ซึ่งกว่ากฎหมายจะสามารถ เข้าไป
ควบคุมได้ ก็อาจจะสายเกินไปแล้ว เพราะ
ผู้บริโภคก็จะได้รับอันตรายจากการบริโภคสินค้า
ชนิดนั้นไปแล้ว

ดังนั้น นักธุรกิจที่ประกอบธุรกิจอย่าง
ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ก็ยังสามารถทำสิ่งที่ผิด
จริยธรรมและทำสิ่งที่เป็นผลร้ายต่อสังคมได้

ดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่แสดง
ให้เห็นว่า กิจกรรมทางธุรกิจนั้นมีความเกี่ยวข้อง

กับจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการตัดสินใจในทุกระดับของธุรกิจ ดังนั้นธุรกิจจึงมิได้อยู่นอกขอบเขตของจริยธรรมเมื่อเป็นเช่นนี้ การตัดสินใจความถูกต้องของธุรกิจจึงไม่สามารถจะใช้เพียงหลักธุรกิจ หรือกฎหมายเท่านั้น แต่ยังต้องใช้หลักจริยธรรมอีกด้วย

จริยธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญในการประกอบธุรกิจ

การดำรงอยู่ขององค์การธุรกิจนั้น นอกจากฐานทางด้านการเงินแล้ว ธุรกิจยังต้องการฐานทางด้านจริยธรรมด้วย หากปราศจากฐานทางจริยธรรม ธุรกิจจะดำเนินไปไม่ได้ การที่บริษัทหนึ่ง ๆ ยังคงดำเนินธุรกิจอยู่ได้ ก็เพราะได้รับความเชื่อถือจากวงการธุรกิจ หากไม่ได้รับความเชื่อถือ บริษัทนั้นก็ดำเนินธุรกิจไม่ได้ แม้จะไม่ได้ทำผิดกฎหมายเลยก็ตาม และความเชื่อนี้ ก็คือความไว้วางใจในจริยธรรมของธุรกิจนั่นเอง ความสำคัญของความน่าเชื่อถือทางจริยธรรมถือได้ว่าเป็น “ภาพพจน์” หรือ “ชื่อเสียง” ขององค์การธุรกิจ เช่น เมื่อกล่าวว่าบริษัทแห่งหนึ่งมีชื่อเสียง หรือภาพพจน์ที่ดีในสังคม ก็จะหมายถึงว่า บริษัทนั้นมีชื่อเสียงดีในด้านจริยธรรม อาทิ ผลิตภัณฑ์

สินค้าที่ปลอดภัย สินค้ามีคุณภาพดีเหมาะสมกับราคา ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค รับผิดชอบต่อสินค้าของตนเอง มีบริการหลังการขายที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ความเชื่อถือทางจริยธรรมจะทำให้ธุรกิจได้รับประโยชน์และมีผลกำไรในระยะยาว หากขาดความเชื่อถือทางจริยธรรม ธุรกิจนั้นก็ขาดประโยชน์จากการได้รับการสนับสนุนจากสังคม คือ ขาดลูกค้า ลูกจ้าง และผู้นิยมชมชอบ

การประกอบธุรกิจอย่างมีจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำ เพราะเป็นสิ่งที่ถูกต้องและดีงามในตัวเอง และยังช่วยให้ธุรกิจได้รับผลประโยชน์อีกด้วย ดังนั้น นอกจากการมีจริยธรรมกับการดำเนินธุรกิจจะไม่ขัดแย้งกันแล้ว การมีจริยธรรมยังเป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้ธุรกิจดำเนินไปได้อย่างดีอีกด้วย

บทสรุป

ผู้เขียนคงไม่ต้องสรุปว่าข้ออ้างของ Albert Carr ที่สนับสนุนทรศนะหรือความเชื่อที่ว่าธุรกิจกับจริยธรรมไปด้วยกันไม่ได้ หรือธุรกิจไม่เกี่ยวข้องกันกับจริยธรรมนั้น สามารถยอมรับได้หรือไม่เพราะเชื่อว่าทุกท่านคงหาคำตอบได้แล้ว

บรรณานุกรม

Bowie, Norman, E. **Business Ethics**. Englewood Cliffs : Prentice-Hall, 1990.

Carr, Albert Z. "Is Business Bluffing Ethical?" **Harvard Business Review**. Harvard University Press, 1968.

De George, Richard, T. **Business Ethics**. New York : Macmillan, 1990.

Nash, Laura, L. **Good Intentions Aside**. Boston : Harvard Business School Press, 1990.

Shaw William, H. **Moral Issues In Business**. California : Wadsworth, Inc., 1992.

